

другие – синонимичные, но более нейтральные: «Думаю, Вам нужно удалиться» (вместо «Пошел вон»), «звезд с неба не хватает» (при оценке умственных способностей). Эвфемичными являются и соответствующие требования этикета, способы выражения несогласия и возражения (Наши точки зрения не совпадают; разрешите с Вами не согласиться (поспорить) и т.п.). Особенность данных формулировок заключается в том, что, позволяя преподавателю выразить свою точку зрения, они в то же время помогают избежать категоричности, проявлять тактичность, заботиться о самооценке студента. А вот согласие должно быть выражено в абсолютной форме: «Вы совершенно правы!», «Я с Вами согласен!» и т.п. Соблюдение основополагающих принципов речевого этикета служит важным средством организации и поддержания неконфликтного, эффективного педагогического взаимодействия.

Быть вежливым, стремиться не задеть словом, не обидеть партнера по общению, и при этом наилучшим образом донести учебную информацию, достигая коммуникативного успеха – это то, к чему должен стремиться преподаватель в повседневном педагогическом общении.

Как важно и ценно сказать студенту добрые, приятные слова, сделать комплимент! Это помогает наладить контакт, получить доброжелательный отклик от студента, увидеть улыбку на его лице. Недаром Н.И. Формановская называет формулы этикета «социальными поглаживаниями»: они повышают самооценку учащихся, помогают поверить в свои силы, способствуют успешности учебно-воспитательного процесса.

Литература: 1. Введенская Л.А., Павлова Л.Г., Камаева Е.Ю. Русский язык и культура речи. Справ. пособие. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. – 384 с. 2. Гохман О.Я., Надеина Т.М. Речевая коммуникация: Учебник / Под ред. проф. О.Я. Гохмана. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 272 с. 3. Зубарева А.А. Формула речевого этикета: социолингвистическое исследование: Автореф. дис. канд. фил. наук. – Пермь, 2007. – 23 с. 4. Формановская Н.И. Речевой этикет и культура общения. – М.: Высшая школа, 2000. – 159 с.

КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ПРОПЕДЕВТИЧНОЇ ЗАГАЛЬНОНАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ДО НАВЧАННЯ У ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

доц., канд. пед. наук Довгодько Т.І.
Національний авіаційний університет

Регулярний контроль знань дає можливість встановити зворотній зв'язок між викладачем та іноземним студентом (ІС), сприяє вчасному оцінюванню

динаміки засвоєння навчального матеріалу, допомагає викладачеві своєчасно корегувати організацію навчального процесу. Водночас, завдяки регулярному контролю засвоєння студентами навчального матеріалу можна ліквідувати прогалини у їх знаннях, а, отже, як наслідок, – ефективно керувати навчально-виховним процесом.

Основними функціями контролю у процесі пропедевтичної загальнонаукової підготовки ІС до навчання у технічному університеті є:

1) діагностична (виявляє знання, вміння і навички, а також прогалини в них);

2) навчальна (сприяє поглибленню, розширенню, вдосконаленню знань студентів);

3) оцінна (вимірює і оцінює знання, вміння та навички студентів);

4) виховна (виховує та стимулює студентів до подальшої навчальної діяльності);

5) розвиваюча (сприяє розвитку психічних процесів особистості, уваги, пам'яті, логічного мислення, пізнавальної активності);

6) прогностично-методична (надає викладачеві достатньо точну інформацію що до оцінки своєї діяльності; допомагає студентам прогнозувати свою навчальну роботу) [1, 2, 5].

Щоб означені функції на заняттях із загальнонаукових дисциплін на підготовчому факультеті (відділенні) були реалізовані в повній мірі, ми враховували мету, зміст і форми проведення контролю, методи проведення контролю, критерії оцінок.

Орієнтуючись на вимоги, що містяться у навчальних програмах з курсів «Математика» і «Фізика», і на кваліфікаційну характеристику випускників підготовчого відділення факультету по роботі з іноземними студентами НАУ, були скореговані цілі контролю означених дисциплін. Зміст контрольних завдань відповідав змісту навчання. Видами контролю було обрано машинний (за допомогою комп'ютерних програм) і безмашинний.

На початковому етапі більшість завдань мала репродуктивний характер, метою яких було відтворення предметних знань мовою-посередником (російською/українською). В подальшому (по мірі збагачення лексичного мінімуму у ІС) використовувався репродуктивно-продуктивний контроль і продуктивний контроль, наприклад, при розв'язанні фізичних задач, коли враховувались ступінь складності їх розв'язання, самостійність, теоретична обґрунтованість.

Основними методами, що використовувались нами для контролю знань на заняттях з математики й фізики, були: метод спостережень викладача за роботою студентів; метод усної перевірки; метод письмових робіт; метод програмованого контролю (машинний і безмашинний); змішаний метод.

Для апробації експериментальної методики ми розробили і застосували у навчальному процесі роздавальні матеріали, контрольні роботи і тестові завдання для оцінювання засвоєння тем, розділів, міжсесійного і заключного контролю. При цьому були враховані такі основні вимоги до контролю, як цілеспрямованість, індивідуальність, регулярність, тематичність, всебічність, об'єктивність, єдність вимог, диференційованість оцінки успішності [1, 5].

Для міжсесійного контролю упродовж семестру ми застосовували усі види перевірки знань: попередній (вхідний), поточний, тематичний, модульний (рубіжний) контроль, диференційований залік, іспит. За формою – це фронтальна, індивідуальна перевірка знань, груповий контроль і самоконтроль студентів. При створенні завдань поточного контролю, метою якого було забезпечення оперативного внутрішнього зв'язку «викладач → студент» і зовнішнього зв'язку «викладач → студент → викладач», ми враховували, що базові загальнонаукові знання у більшості ІС є несистематизованими та поверхневими. Постійний аналіз поточної перевірки дозволяв проводити своєчасну і оперативну корекцію методів подачі навчального матеріалу (підсилюючи предметний або мовний аспекти), що сприяло розумінню окремих тем і розділів предметів «Математика» і «Фізика», а, отже, надавало можливість викладачеві – предметнику керувати їх пізнавальною діяльністю.

Зазвичай, при фронтальній перевірці питання містили досить невеликий обсяг матеріалу, що дозволяло нам більш точно виявляти проблеми у засвоєнні наданого студентам матеріалу, надавало можливість поєднувати перевірку знань з повторенням і закріпленням наукової інформації. При усній формі перевірки в обговоренні питань ми надавали можливість висловитись більшості студентів групи, а це означає, що усна перевірка досить часто мала форму бесіди.

Для письмової перевірки засвоєних знань на початковому етапі вивчення фізики (математики) ми розробили і використовували фізичні (математичні) письмові опитувальники. Їх проведення представляло собою один з видів короткочасного групового контролю. Як правило, фізичний (математичний) опитувальник зводився до декількох незакінчених речень фізичного (математичного) змісту, що відносились до певної теми, які студент повинен був прочитати, зрозуміти і завершити. У опитувальниках також ми розміщували таблиці, які треба було студентам заповнити. Застосування означених письмових опитувальників на кожному занятті вступного курсу було

дуже ефективним засобом запам'ятовування нового матеріалу і його масовим відтворенням за досить короткий проміжок часу (10 – 15 хв.). Оцінювання викладачем результатів означеного контролю істотно стимулювало студентів до підготовки і заучування нових наукових термінів і словосполучень нерідною для них мовою.

Для самоконтролю засвоєння предметних знань з фізики в аудиторний і позааудиторний час ми використовували розроблені нами навчальні посібники «Фізика: Механіка» і «Основи молекулярної фізики і термодинаміки» [3, 4], в яких після кожного параграфу розміщено контрольні запитання (для перевірки мовних навичок) і вправи (для контролю практичних навичок, тобто вміння розв'язувати фізичні задачі).

Тематична (рубіжна) перевірка знань проводилась у вигляді письмових контрольних робіт, написати кожна з яких студенти повинні були протягом однієї пари. Письмові контрольні роботи проводились, як правило після вивчення основних тем, або розділів з фізики (математики), які передбачені програмою, де з'ясовується оволодіння студентами кількісних зв'язків між величинами. Для курсу дисципліни «Фізика» розроблено 9 контрольних робіт, а для «Математики» – 8 контрольних робіт. З метою забезпечення більшої самостійності їх виконання кожна контрольна робота має не менше 8 варіантів різного рівня складності. Перший – третій варіанти розраховані на студентів з успішністю засвоєння дисципліни низького рівня, четвертий – шостий – на студентів середнього рівня, сьомий і восьмий – розраховані на студентів високого рівня.

Складаючи завдання для міжсесійного контролю знань, ми намагались не лише реалізувати основні функції контролю, а й забезпечити: усталеність навчальної діяльності ІС з самого початку пропедевтичного загальнонаукового навчання; своєчасне виявлення «слабких» чи невістигаючих студентів і надання їм допомоги за рахунок більшої індивідуалізації навчання; різнорівневість творчих завдань як для менш підготовлених, так і для більш підготовлених студентів.

Модульний контроль здійснювався шляхом виконання студентами модульних контрольних робіт тривалістю до двох академічних годин. При розробці модульних контрольних робіт ми враховували, що навчальний модуль – це логічно завершена, цілісна частина навчального курсу, сукупність теоретичних та практичних завдань відповідного змісту та структури з розробленою системою навчально-методичного та індивідуально-технологічного забезпечення. Відповідно до створених робочих програм увесь курс дисципліни «Математика» складався з трьох модулів, курс «Фізики» –

з чотирьох модулів (то ж студенти-іноземці писали 3 і 4 модульні контрольні роботи відповідно).

Підсумкове оцінювання загальнонаукових знань студентів-іноземців проводилось у формі заліку та іспиту. Для отримання об'єктивної оцінки предметних знань підсумковий контроль проводився за єдиними екзаменаційними білетами, незалежно від строку заїзду і базового рівня підготовки. Кожен білет містив два питання і дві задачі (вправи) з вивчених розділів дисципліни. Відповідаючи на питання, студент – іноземець демонструє свою мовну компетентність (уміння володіти науковою фізико-математичною термінологією, здатність висловлювати свої думки нерідною мовою). Розв'язуючи задачі (вправи), студент показує набуті практичні навички та вміння поєднати знання теоретичного матеріалу з практикою.

Під час розробки підсумкового контролю і для апробації удосконаленої методики ми звертали увагу на важливу дидактичну умову – посилення взаємозв'язків теоретичного і практичного напрямків курсів, які будуть вивчатися при подальшому навчанні у технічному університеті. Отже, на іспиті ми оцінювали роботу ІС протягом першого і другого семестрів пропедевтичного навчання у відповідності з вимогами кваліфікаційної характеристики, а саме: засвоєння наукової термінології; засвоєння предметних знань; набуття навичок самостійної роботи; вміння систематизувати отримані знання і використовувати їх при розв'язанні вправ та задач.

Здійснюючи контроль і оцінювання рівня засвоєння навчального матеріалу з предметів «Фізика» і «Математика», ми використовували предметно-змістовий підхід. Він спрямований на з'ясування обсягу і повноти оволодіння основ означених дисциплін нерідною мовою в їх предметному змісті і фактично оцінює інформаційний бік навчання (які знання засвоїв чи не засвоїв студент). При такому підході головним критерієм оволодіння навчальним матеріалом є когнітивний, показником якого була ступінь адекватності опанування іноземними студентами визначеного програмою обсягу знань. Його кількісною характеристикою є оцінка правильних (або частково правильних) відповідей за їх кількістю, а це означає, що в цьому випадку реалізовувались екстенсивні параметри засвоєння знань.

Література: 1. Аванесов В.С. Основы научной организации педагогического контроля в высшей школе / В.С. Аванесов. – М.: МИСИС, 1989. – 167 с. 2. Булгакова Н.Б. Система пропедевтичної підготовки іноземних громадян з природничих дисциплін у технічному університеті: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Наталія Борисівна Булгакова. – К., 2002. – 446 с. 3. Довгодько Т.И. Физика: Механика: Учеб. пособие. – К.: МАУП, 2004. – 152 с. 4. Довгодько Т.И. Основы молекулярной физики и термодинамики: Учеб. пособие. – К.: МАУП, 2007. – 96 с. 5. Довгодько Т.І. Загальнонаукова підготовка іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»/ Тетяна Іванівна Довгодько. – К., 2014. – 244 с.